

Een rechter moet altijd schipperen met bewijs

Rechters zijn niet alwetend en varen soms op de deskundigheid van experts. Maar wat als die fouten maken, zoals mogelijk in de zaak van Lucia de B.? „Een rechter moet altijd een oordeel vellen op basis van onvolledige informatie.”

DEN HAAG (GPD) - Er zit een dunne lijn tussen idioot en held, heeft Metta de Noo ervaren. De psychiatrische ziekenhuisarts en haar broer Ton Derksen hebben nooit in de schuld van Lucia de B. geloofd. De Noo voerde de een felle strijd om de onschuld van de vermeende seriemoordenaar aan te tonen. „Ik ben steeds voor idioot uitgemaakt”, vertelt ze. „Dat heeft er diep ingehakt. Met dit rapport komt er eindelijk een beetje eerherstel.” Het is dus feest voor haar en

haar broer, net als voor Lucia de B. De commissie Posthumus II onderzocht de rol van de politie en het openbaar ministerie in de zaak tegen de levenslang bestrafte Haagse verpleegster en heeft hun kritiek bevestigd.

Een van De B.'s vermeende slachtoffers in de ziekenhuizen was de zes maanden oude baby Amber. Vooral de stelling dat het meisje zou zijn gestorven aan digoxinevergiftiging komt door de rapportage van de commissie op losse schroeven te staan. Dat bewijs, destijds ondersteund door twee Nederlandse toxicologen, was voor de rechters doorslaggevend.

De wereldbepaalde Canadese toxicoloog Gideon Koren verklaart nu echter tegenover de commissie dat 'elke postmortale waarde als bewijs van vergiftiging te interpreteren onjuist en, in alle eerlijkheid, vrij schokkend is'. Dat een verpleegster

gevangen wordt gezet vanwege zo'n onjuiste interpretatie, is volgens hem 'volstrekt onacceptabel'.

De rechters die Lucia levenslang achter de tralies stopten, wisten niets van de wetenschappelijke controverse rondom de interpretaties van de waarden van digoxine, een medicijn op basis van vingerhoedskruid dat in hoge dosering dodelijk is. Hadden ze dat wel geweten, dan had de zaak anders kunnen aflopen, meent de commissie-Posthumus II. Dan was ze misschien vrijgesproken.

Deskundigen gebruiken in een rechtszaak blijft een heikele onderneming, concludeert rechtspsycholoog Peter van Koppen. Hij promoveerde op het onderwerp. „Rechters schakelen een deskundige in omdat ze ergens de ballen verstand van hebben. Ze moeten vervolgens wel beoordelen of de des-

kundige het bij het rechte eind heeft. Dat kán natuurlijk niet.”

Freek de Wolff is een van de twee toxicologen die stelden dat Amber stierf aan digoxinevergiftiging. Hem is inmiddels een spreekverbod opgelegd door zijn werkgever, het Leids Universitair Medisch Centrum.

Vorig jaar, toen De Wolff nog wel openlijk kon ingaan op de zaak, zei hij dat de rechter te veel gewicht heeft toegekend aan zijn verklaringen. Hij ontkende te hebben gesteld dat Lucia de B. de digoxine aan Amber had toegediend.

Hans Crombag, emeritus

hoogleraar rechtspsychologie in Maastricht, vindt dat De Wolff „zijn straatje probeert schoon te vegen”. Hij had zijn verhaal in de rechtbank moeten nuanceren. Niet achteraf in de krant, stelt Crombag, ook al is dat lastig. „Rechters hebben nogal de neiging een deskundige af te

kappen. Dan wil je een nuance aanbrenge en zegt men: 'Ho, stopt u maar, de rechtbank is voldoende geïnformeerd'. Rechters willen zo min mogelijk mitsen en maren. Daar raken ze alleen maar meer van in de war. Maar als deskundige moet je daar niet aan toegeven.”

Ook rechtspsycholoog Willem Albert Wagenaar, die regelmatig optreedt als deskundige, weet dat rechters liever 'ja' of 'nee' horen dan 'mogelijk' of 'grote kans dat'. De wetenschap botst nu eenmaal met de praktijk van een rechtszaak, zegt hij. „Wij wetenschappers gaan niet verder dan wat we kunnen bewijzen. Maar een rechter moet altijd een oordeel vellen op basis van onvolledige informatie. Hij heeft te maken met liegende getuigen en met rapportages erbij doet omdat men in het ziekenhuis vindt dat iedereen alles moet kunnen.”

Nog lastiger wordt het voor de rechter als deskundigen elkaar tegenspreken. „Dan moet een rechter kiezen wie hij het meeste gelooft”, zegt Crombag. „Of een verdachte vrijspreken.”

Volgens Crombag en Wagenaar is er geen manier om de kloof tussen wetenschap en strafrecht te dichten. Wel pleiten ze er allebei voor dat rechters meer kennis opdoen over zaken als dna, statistiek en psychologie.

„Rechters vinden het juist mooi dat ze niet gespecialiseerd zijn, zodat ze overal onbevangen tegenover staan”, zegt Wagenaar.

„Als je een hersentumor hebt wil je toch ook niet worden geopereerd door een chirurg die doorgaans de borstvergrotingen doet, maar hersenoperaties erbij doet omdat men in het ziekenhuis vindt dat iedereen alles moet kunnen?”